

cle de Promoció Econòmica de Balaguer, i Joan Biscarri, vicerector d'Activitats Culturals i Projectió Universitària de la Universitat de Lleida.

Marta CORTINA
Ajuntament de Balaguer

Celebració del centenari de la *Gramàtica* de Fabra i presentació del volum vuitè de les seves *Obres completes* (16 d'octubre de 2012). — El 16 d'octubre de 2012 se celebrà a Barcelona un homenatge a Pompeu Fabra, amb motiu del centenari de la seva *Gramàtica de la llengua catalana* (1912) i de la publicació del volum vuitè de les seves *Obres completes*. L'acte, que tingué lloc a l'auditori del Palau de la Generalitat, ple de gom a gom, fou presidit pel conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Ferran Mascarell, que era acompanyat per la directora general de Política Lingüística, Yvonne Griley, i hi participaren Salvador Giner, president de l'Institut d'Estudis Catalans, Isidor Marí, president de la Secció Filològica del mateix Institut, i Jordi Mir, codirector, amb el ja traspasat Joan Solà, de les *Obres completes* de Pompeu Fabra. El professor Giner posà en relleu que la *Gramàtica* de 1912 és potser l'obra mestra de Fabra, en fixar «l'extensió i els límits del model gramatical del català». El president de la Filològica destacà que era la primera gramàtica d'enfocament modern i «representava un canvi radical de paradigma, perquè estava basada en la llengua parlada i el català oriental». Per acabar el seu parlament, Marí recordà unes paraules del malaguanyat Joan Solà, segons el qual el català no assoliria la plena igualtat sense disposar d'un Estat propi. La presentació del volum vuitè de les *Obres completes* de Fabra, anà a càrrec, com hem avançat, de Jordi Mir, el qual recordà que, el present volum, dedicat a recollir la seva correspondència, no sols reunia totes les cartes que s'havien pogut trobar —enviades o rebudes per Fabra, des de 1893 fins a 1948, any de la seva mort—, sinó també el «Curs de llengua catalana per correspondència (1948-1949)», que el gramàtic preparà il·lusionat els últims mesos de vida, seguint un encàrrec de Josep Tarradellas. La temàtica de l'epistolari és certament molt variada, però hi tenen un especial relleu les discussions lingüístiques i no cal dir que es tracta d'un testimoniatge excepcional de l'evolució històrica i sociocultural de la primera meitat del segle xx. La sessió conclougué amb unes paraules del conseller Mascarell, el qual proclamà que «més que un acte de record és un acte de futur», atès que «els pobles que saben mirar enrere donen mostres que saben mirar endavant».

Francesc VALLVERDÚ
Institut d'Estudis Catalans

Actes de celebració del centenari de Ramón Carnicer (18 d'octubre de 2012 i 13 de desembre de 2012). — El centenari del naixement de l'escriptor i filòleg Ramón Carnicer (Villafranca del Bierzo, Lleó, 1912 — Barcelona, 2007) s'ha celebrat amb nombrosos actes a Lleó, Barcelona i altres ciutats, amb la implicació de diverses institucions. Hi destaquen les jornades acadèmiques que han posat en relleu la importància i vigència de la seva obra literària. S'han publicat noves edicions d'alguns dels seus llibres i més d'un centenar d'articles en premsa i revistes. S'ha inaugurat un monument a Villafranca del Bierzo i s'han fet exposicions, projeccions de documentals i nombroses activitats didàctiques i divulgatives. Dins l'àmbit universitari, s'han fet jornades d'estudi i d'homenatge a Lleó i a Barcelona.

El departament de Filologia Hispànica de la Universitat de Barcelona va organitzar una jornada d'homenatge a Ramón Carnicer el 18 d'octubre de 2012, amb la participació dels professors de Literatura Anna Caballé, José-Carlos Mainer, Laureano Bonet i Doireann MacDermott; Enrique

Badosa, poeta i amic de Ramón Carnicer; el degà de Filologia Adolfo Sotelo, el director d'Estudis Hispànics Salvador Claramunt i John Gregg en representació de l'Escola d'Idiomes Moderns. L'acte, que va comptar amb la presència del rector de la Universitat, Dídac Ramírez, va fer palesa la important tasca que va desenvolupar Ramón Carnicer a la Universitat de Barcelona, de la qual va ser professor i on, juntament amb la seva esposa Doireann MacDermott, va fundar dues institucions rellevants: l'Institut d'Estudis Hispànics per a estrangers, l'any 1952, i l'Escola d'Idiomes Moderns, el 1953. La catedràtica Doireann MacDermott va descriure el procés de creació i consolidació d'aquestes entitats, que van introduir plantejaments moderns en l'ensenyament d'idiomes i que seixanta anys després segueixen en funcionament amb un elevat nombre d'alumnes. El catedràtic de la Universitat de Saragossa José-Carlos Mainer va destacar la importància de l'obra literària de Ramón Carnicer i es va centrar en la vessant de l'assaig, amb les biografies de Marià Cubí i Pau Piferrer. La professora Anna Caballé, organitzadora de la jornada i especialista en escriptura biogràfica, va remarcar la qualitat del llibre de memòries *Friso menor* i la seva importància per conèixer de forma objectiva el món universitari de la postguerra fins a la transició. El professor Laureano Bonet va parlar de diversos aspectes de l'obra narrativa de Ramón Carnicer, i Enrique Badosa va destacar el magisteri, l'humor i la vigència dels llibres de Carnicer sobre el llenguatge. La biblioteca de la Universitat de Barcelona va organitzar una exposició centrada en l'obra acadèmica i literària de Ramón Carnicer.

El 13 de desembre de 2012 l'Ateneu Barcelonès va ser l'escenari d'un homenatge amb el títol «Ramón Carnicer: escriptor, historiador i viatger». Hi van participar el catedràtic de Literatura espanyola de la Universitat de Barcelona Jordi Gracia, el poeta Enrique Badosa i Alonso Carnicer, periodista i fill de Ramón Carnicer, presentats per Bernat Castany de la secció d'Història de l'Ateneu. Jordi Gracia va destacar la independència i valentia intel·lectual de Carnicer i la rellevància de la seva obra literària. Va parlar de la veracitat del testimoni i la capacitat descriptiva dels llibres de memòries i la riquesa de registres del conjunt de l'obra de l'autor, del testimoni objectiu a la sàtira. El poeta Enrique Badosa, amic i responsable de l'edició d'alguns dels seus llibres, va parlar de Carnicer com a mestre en el domini del llenguatge tant en la faceta d'estudis de la filologia com en els contes, novel·les i llibres de viatge. Alonso Carnicer va repassar les diferents etapes de l'obra literària i la diversitat de gèneres. També es va referir al destacat paper de la història en els llibres de Carnicer, des dels llibres de viatges i les obres d'assaig a la novel·la. Al final de l'acte es va projectar una entrevista a Ramón Carnicer sobre la seva vida i obra.

Un altre moment destacat del centenari va ser la celebració de les Jornades d'Estudi i Homenatge organitzades per la Universitat de Lleó. Es van fer els mesos d'abril i maig a Lleó i El Bierzo amb la participació d'escriptors i estudiosos de l'obra de Carnicer. L'escriptor Andrés Trapiello va definir Carnicer com una de les persones que millor han parlat i escrit en la llengua espanyola. Les conferències de José-Carlos Mainer, César Gavela i diversos estudiosos de l'obra de Carnicer com José Enrique Martínez o Nicolás Miñambres van analitzar diferents aspectes de la seva obra narrativa, assagística, les biografies, els llibres de memòries i els llibres de viatges. Els participants van destacar la plena vigència del seu llegat literari tot destacant la senzillesa i claredat unides a una gran riquesa del llenguatge, l'amenitat, la ironia, el sentit crític i el compromís ètic.

Durant l'any del centenari, s'han publicat noves edicions de dos dels llibres de viatges de Ramón Carnicer. *Donde las Hurdes se llaman Cabrera*, publicat originalment l'any 1964, relata un viatge per la Cabrera de Lleó, una de les regions aleshores més oblidades i desconegudes d'Espanya. El llibre va revelar la dramàtica situació d'abandó per part de les autoritats, va tenir un gran ressò i es considera un clàssic de la literatura de viatges. La nova edició de Gadir inclou com a novetat quaranta de les fotografies que l'autor va fer durant el seu viatge. L'editorial Cálamo ha publicat una nova edició de *Nueva York, nivel de vida, nivel de muerte*. Dóna un testimoni desinhibit i punyent de les llums i les ombres dels Estats Units el 1968, un any de contestació social i ple d'im-

portants esdeveniments, combinant l'esperit crític i l'humor. La nova edició inclou il·lustracions del dibuixant Alfredo. S'han publicat a més el llibre biogràfic *Ramón Carnicer* del qual és autor César Gavela, editat per la Diputació de Lleó, i dos llibres sobre el viatge de Carnicer a la Cabrera. També s'ha presentat el documental *Donde las Hurdes se llaman Cabrera, 50 años después*.

Alonso CARNICER

A la recerca del model de llengua perfecte. Crònica de la taula rodona *La llengua de Sales, Calders i Tísner*. — Una de les taules rodones més interessants que va tenir lloc en el decurs de l'Any Sales Calders Tísner fou la que es va dedicar a analitzar i comparar la llengua literària dels tres escriptors. El comú denominador que els uneix és clar: nascuts l'any 1912, tots tres pertanyen a l'anomenada «generació de la guerra» o «del trenta-sis» i són hereus de la ingent tasca noucentista; a l'hora de posar-se a escriure ja es troben amb l'eina de la llengua ben esmolada. Més enllà d'aquest punt de partida confluent, però, els models lingüístics de Calders, Sales i Tísner difereixen molt entre si. I en què consisteixen, exactament, aquestes diferències?

Amb el propòsit de debatre la qüestió, la sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans va acollir, el 24 d'octubre del 2012, tres experts en la matèria: Xavier Pla, Carlos Guzmán i Xavier Luna-Batlle. Maria Campillo (una de les estudioses més reconegudes de l'obra de Calders) va ser l'encarregada de moderar l'acte. Després de les presentacions, Xavier Pla, professor de la Universitat de Girona, va oferir les claus per entendre la manera com Joan Sales concebia la llengua literària. Com és sabut, analitzar els trets definidors del model de llengua de Sales vol dir no només estudiar la seva obra literària sinó, també (i sobretot) resseguir les recomanacions lingüístiques que feia als escriptors que corregia —amb una pruja gairebé obsessiva— per al Club Editor i que considerava prescriptives per a tota la literatura catalana en pes. Per arribar al fons de la qüestió, doncs, Pla va recórrer tant a exemples d'*Incerta Glòria* com a passatges extrets de l'epistolari amb Rodoreda, on Sales deixa ben clar quin és el seu model lingüístic. A *La Plaça del Diamant*, per exemple, l'escriptora havia d'evitar mots com «vorera» o «gasosa» i optar sense manies per «acera» i «graciosa». En aquest context, Pla va destacar la lluita constant de Sales per fer del català literari una llengua natural, allunyada dels vicis noucentistes, però va recordar que Rodoreda es queixava, en les rèpliques al seu editor, que alguns dels mots que ell li suggeria li eren del tot aliens. En una carta de l'any 62, per exemple, li etziba que «El que no sàpiga què són gasoses (que ve de gas) que es pengi d'una biga» i que no accepta el seu suggeriment, «Encara que tres milions d'ases diguin graciosa» (p. 96 de *Cartes completes. 1960-1983*).

Maria Campillo va aportar més elements per a la reflexió recurrent a una anècdota; no feia gaire, en un dels assaigs de l'obra teatral que havia de cloure l'Any Sales Calders Tísner al TNC (Campillo va prestar-li el seu assessorament), una actriu va topar amb una expressió que no la va convèncer i va preguntar, estranyada: «He de dir *quina lata?*». L'actriu en qüestió, no pas com a experta en qüestions lingüístiques sinó com a simple parlant nadiua, havia reaccionat instintivament davant d'una expressió que no encaixava amb el seu parlar espontani. Sembla, doncs, que el temps no ha donat tota la raó a Joan Sales en la seva tria «entre la gramàtica i la vida». O potser és que el model de català oral que pretenia incorporar a la literatura no era el més idoni, tal com demostra el fet que, trenta anys després de la llei de normalització lingüística, barbarismes com «acera» hagin quedat del tot bandejats de l'oralitat. Isona Passola, però (assegurada entre el públic), va intervenir en el debat per comentar que la ficcionalització de determinats registres del català oral encara avui no està resolta, i que això li suposava una colla de problemes a l'hora de trobar un model lingüístic vàlid per a la versió cinematogràfica d'*Incerta glòria*. La clau, van convenir públic i ponents, radica en trobar la manera de no comprometre la naturalitat sense caure en una «galleguització» de la llengua.